

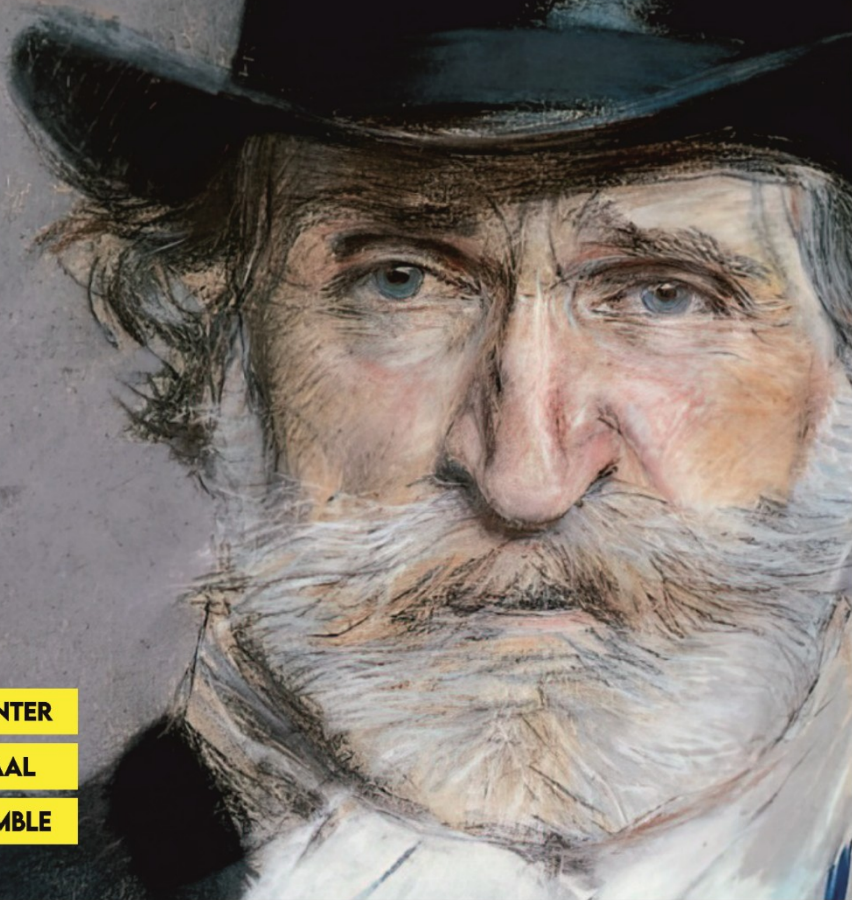
MESSA DA REQUIEM

G. VERDI

DEVENTER

VOCAAL

ENSEMBLE

LEWIS

Dit is de poster voor de tweede uitvoering 3 dagen na de première van 22 mei 1874. De première was op 22 mei om de eerste verjaardag van de dood van Alessandro Manzoni te herdenken, een Italiaanse dichter en novellist die zeer werd bewonderd door Verdi.

DEVENTER

VOCAL

ENSEMBLE

Messa da Requiem van Giuseppe Verdi

2 november 2025 16.00 uur Bergkerk Deventer

REQUIEM AETERNAM DONA EIS, DOMINE

GEEF HUN EEUWIGE RUST, O HEER

ET LUX PERPETUA LUCEAT EIS

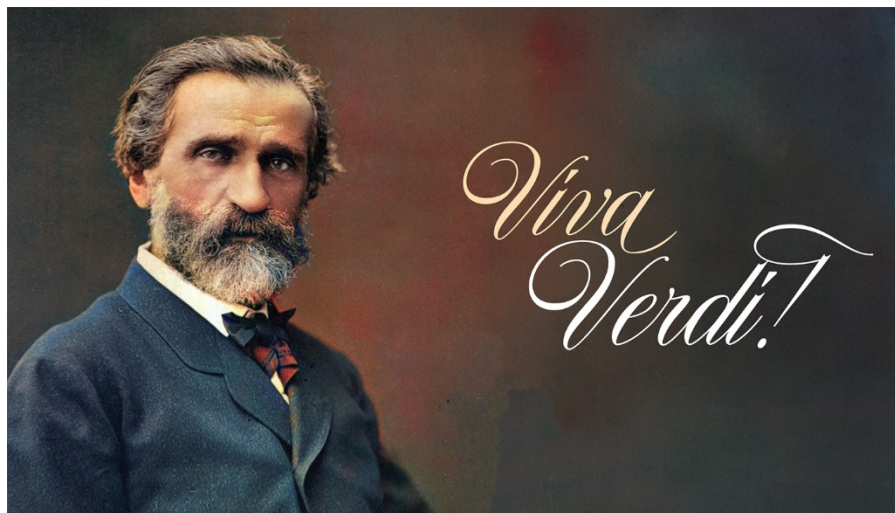
EN LAAT HET EEUWIG LICHT OP HEN SCHIJNEN

Heel wat componisten hebben deze Latijnse tekst op muziek gezet en het Deventer Vocaal Ensemble zong onder andere de toonzettingen van Mozart, Brahms, Fauré en Duruflé.

Op 2 november, Allerzielen, gedenkdag van de overledenen, zingen wij onder leiding van Elske te Lindert het Requiem van Giuseppe Verdi (1813-1901), de bekende Italiaanse operacomponist.

Het werk werd voor het eerst uitgevoerd op 22 mei 1874, onder leiding van Verdi zelf met een koor van 120 zangers en ook nog eens 100 instrumentalisten!

Wij doen het in Deventer iets bescheidener, met ruim 30 zangers (we hebben enkele gastzangers), 4 solisten en een vijfkopig ensemble. We voeren namelijk een kamermuziekarrangement uit van Michael Betzner-Brandt.

Requiem van Verdi

Toelichting

Elske te Lindert

Wie denkt aan de componist Giuseppe Verdi, denkt vermoedelijk meteen aan opera's. Niet voor niets. Maar liefst zesentwintig schreef hij er. En wie denkt aan het requiem van Verdi, denkt waarschijnlijk ook aan een soort opera, met veel zangers, veel instrumenten (naast strijkers en slagwerk maar liefst: drie fluiten, twee hobo's, twee klarinetten, vier fagotten, vier hoorns, acht trompetten, drie trombones en een ophicleïde (een soort tuba) en zeer veel volume.

Toch gaat het deze middag anders met dit requiem.

We voeren het hele requiem uit, maar dan in een kamermuziekbezetting. Michael Betzner-Brandt maakte in 2013 een arrangement van het gehele werk voor koor, solisten, piano, marimba, pauken, hoorn en contrabas. Je zou kunnen denken dat je dan een heleboel gaat missen. En voor mensen die van veel 'donder en geweld' in de muziek houden zal dat wellicht ook zo zijn. Maar in deze kleine bezetting wordt er ook heel wat gewonnen. Doordat de zangers niet steeds het uiterste van zichzelf hoeven te vragen om maar enigszins boven al die instrumenten uit te komen met hun geluid, kan er veel meer op de nuance gezongen worden. En de uitbarstingen in de muziek zijn zeker niet van de lucht, maar worden nu juist meer door de zangers gemaakt, in plaats van door de blazers waarbij in de verte nog iets van zang te horen is. Het geeft ons bovendien de gelegenheid om met een veel kleiner koor dan gebruikelijk dit monumentale werk uit te voeren. Er staan vanmiddag dertig koorzangers, terwijl de meeste uitvoeringen met niet minder dan een man of tachtig worden gebracht. Ook daardoor gaat het geheel anders, transparanter klinken.

Toen Verdi bijna achttien was, vertrok hij vanuit de provincie naar Milaan om daar toelating te doen tot het conservatorium. Helaas vond men daar dat deze jongen van het platteland minder kansen zou moeten krijgen dan mensen uit de stad... Verdi werd niet toegelaten, maar liet het er niet bij zitten. Hij nam extra privélessen compositie en *contrapunt* en kon later toch zijn studie voltooien in Milaan, aan het conservatorium dat hem eerst niet toeliet en later nota bene zijn naam zou dragen! De betekenis van Verdi voor Italië werd zo groot dat zijn beeltenis later verscheen op het 1000 lire biljet en een twee euro munt.

Dat *contrapunt* (een ingewikkeld lijnenspel van de verschillende stemmen) is bijvoorbeeld heel duidelijk te horen in het achtstemmige Sanctus. Juist door de bescheiden instrumentatie is dit zeer goed te volgen.

Ook in het persoonlijke leven heeft Verdi flink wat te verduren gehad. Denk alleen al eens aan het overlijden van twee kinderen op heel jonge leeftijd. Het requiem schreef hij voor de dichter Alessandro Manzoni. Maar zeker zal alles wat hij zelf meemaakte bij hebben gedragen aan de dramatiek van zijn muziek, zoals ook duidelijk aanwezig in het requiem.

De samenstelling van instrumenten van dit arrangement is fraai gekozen. De hoorn en de pauken zorgen voor de opvallende signalen, terwijl de contrabas (ook samen met de pauken) voldoende 'gravit  t' toevoegt aan het geheel. Door piano en marimba te combineren ontstaat er een rijke harmonische klank die toch ook voldoende afwisseling laat horen. En zelfs het strijkorkest is op twee momenten aanwezig! In *Quid sum miser* en *Lacrimosa* mogen de koorzangers even deze instrumenten 'ter hand' nemen. Samen met vier prachtige solisten, vijf geweldige instrumentalisten en een aantal gastzangers brengen wij als Deventer Vocaal Ensemble vanmiddag met zeer veel plezier dit prachtige requiem van Giuseppe Verdi.

We wensen u veel luistergenot.

De structuur van het Requiem van G. Verdi.

1. Requiem:

Requiem aeternam (koor)
Kyrie eleison (koor, solisten)

2. Dies irae:

Dies irae, Tuba mirum (koor)
Mors stupebit (bas)
Liber scriptus (mezzosopraan, koor)
Quid sum miser (sopraan, mezzosopraan, tenor)
Rex tremendae (solisten, koor)
Recordare (sopraan, mezzosopraan)
Ingemisco (tenor)
Confutatis (bas, koor)
Lacrymosa (solisten, koor)

3. Offertorio (solisten):

Domine Jesu Christe
Hostias et preces

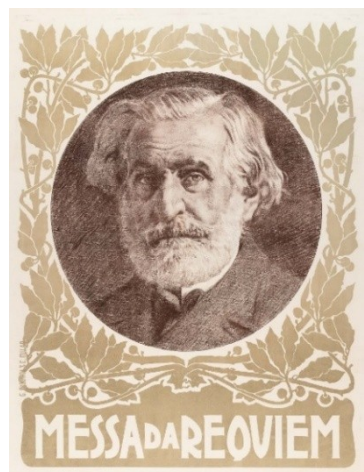
4. Sanctus (dubbelkoor)

5. Agnus Dei (sopraan, mezzosopraan, koor)

6. Lux aeterna (mezzosopraan, tenor, bas)

7. Libera me (sopraan, koor):

Libera me
Dies irae
Requiem aeternam
Libera me

Ons ensemble bestaat uit:

Henry Kelder (piano) Henry Kelder is werkzaam als pianist, componist, dirigent, kamermusicus, improvisator, repetitor, cultureel ondernemer en conservatorium-docent. Hij staat bekend om zijn veelzijdigheid qua genres en is zodoende te horen in vele samenstellingen, maar ook als solist en begeleider. Hij was vanaf 2008 artistiek leider van Festival Havikconcerten in Amersfoort. Sinds 2011 is hij directeur van MatchingArts, een internationaal innovatief bedrijf ter exploitatie van podiumkunsten. Hij toert jaarlijks door Azië en Noord-Amerika. Van het solo dubbelalbum *Clarity in Depth 1&2* komt dit jaar het vervolg uit samen met een ander dubbelalbum met nog nooit opgenomen Nederlandse pianomuziek. Henry Kelder is hoofdvakdocent piano aan het HKU Utrechts Conservatorium en is dit seizoen 30 jaar werkzaam als conservatoriumdocent (eerder in Groningen en Den Haag). Hij werkt momenteel aan zijn vierde Saxofoonconcert.

Ron Schaaper (hoorn) Na zijn hoornstudie in Utrecht is Ron zich vooral gaan verdiepen in kamermuziek. Zo speelde hij in kleine gezelschappen met onder anderen Daniel Blumenhtal, Marc-André Hamelin, Sergio Azzolini, Janine Jansen en Liza Ferschtman. “De interactie vind ik heerlijk. Je zit zo dicht op de muziek.” Voor grote symfonieën schrikt multi-instrumentalist Schaaper echter niet terug. Met het Residentie Orkest, waar hij de hoornsectie aanvoert, neemt hij geregeld de grote meesters onder handen. In elk voorwerp zit muziek. Althans dat vindt Ron. Want alhoewel hij een meester is op de hoorn, speelt hij net zo lief een stuk van Leopold – de vader van – Mozart op een tuinslang. En dat klinkt nog goed ook. “Dat vind ik zo leuk aan het Nederlands Blazers Ensemble. Wij spelen alle vormen van muziek en theater.”

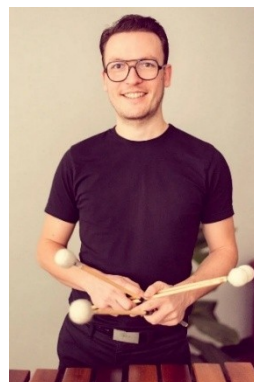
Judith Capelle (contrabas) Judith werd geboren in Hengelo, Overijssel. Zij studeerde aan het conservatorium van Amsterdam bij Olivier Thiery en Naomi Shaham. Zij sloot haar bachelor af met een 9,5 cum laude.

Momenteel studeert zij aan de Robert Schumann Hochschule bij Rick Stotijn. Sinds de zomer van 2023 heeft Judith een prachtige nieuwe contrabas van het NMF in bruikleen. Deze contrabas is gebouwd door Jürgen Preyer. Afgelopen jaren trad zij een aantal keer op als solist, waaronder met het Betuws Symfonie Orkest, Britten Jeugd Strijkorkest en het Gelsenkirchen Kamerorkest. Ze had masterclasses van o.a. Rodrigo Moro en Dominik Wagner. Een masterclass met Dominic Seldis werd afgelopen zomer uitgezonden op NPO Podium Klassiek. Ze speelde op festivals zoals het Grachtenfestival en het Stift Festival. In 2024 ontving zij tevens haar bachelordiploma geneeskunde van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Het Mallet Collective

Ramon Lormans (marimba) Sinds de oprichting is Ramon initiator, kartrekker en kloppend hart van Mallet Collective. Ramon zet zich samen met zijn collega's in om eigenzinnige programma's, projecten, composities en arrangementen te ontwikkelen. Daarnaast bewaakt hij de unieke klank van Mallet Collective in elke bezetting van duo t/m octet. Hij is drummer /percussionist bij TEMPO, een avontuurlijk trio met elektrische gitaar en basgitaar. Hij is hoofd percussionist bij het Berlijnse kamerensemble STARTGAZE. Hij verkent en specialiseert zich in barokmuziek in het Suspirium ensemble. Ramon is sinds 2015 hoofdvakdocent marimba, vibrafoon, hedendaagse muziek en mallet-ensemble aan het Codarts conservatorium Rotterdam.

Georgi Tsenov (Pauken) Georgi is momenteel de solo-paukenist en percussionist van het solisten-ensemble van de Mannheimer Philharmoniker en vaste kracht in Mallet Collective. Hij gaf opdracht tot solo-percussiestukken en had twee werken speciaal aan hem opgedragen: "Marimbarok" voor solo-marimba en "Salwahe" Kamerpercussieconcert. Bracht Georgi zijn eerste cd uit met stukken voor orgel en

slagwerk. Georgi studeerde in Sofia was daar lang onderdeel van de percussiegroep “3+3”. Georgi startte met 5 andere percussionisten en de wereldberoemde marimba-artiest Tatiana Koleva het “Youth Percussion Pool Ensemble and Academy”.

Onze vocale solisten zijn:

Irene Hoogveld (sopraan) Irene studeerde in 2019 cum laude af als Guildhall Artist Master in Performance aan de Guildhall School of Music in Londen, en ontving een Concert Recital Diploma voor excellentie in hedendaagse klassieke muziek. Haar Bachelor verkreeg zij cum laude aan ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten. In 2025 zong Irene selecties uit Tosca met het Rotterdams Philharmonisch Orkest, en zong ze in het Sonderchor van de Bayreuther Festspiele. Voor vrienden van het Lied toert ze samen met Maxime Snaterse Nederland rond met hun liedprogramma's ONTspanning en Aurore. Irene creëerde als librettiste/componiste drie opera-monodrama's voor onbegeleid solo sopraan, genaamd EER(S)T DE DAME.

Eske Tibben (alt/mezzosopraan) Eske groeide op in een muzikale familie en zong en speelde piano vanaf jonge leeftijd. Ze studeerde klassieke zang aan het Prins Claus Conservatorium in Groningen bij Hanneke de Wit, Marion van den Akker en Marcel Boone, en rondde haar studie in 2015 glansrijk af. Eske is inmiddels een veelgevraagd soliste, geroemd om haar warme, expressieve timbre. Ze vertolkte solopartijen in onder meer werken van Bach, Händel, Rossini en Duruflé. Ook maakte zij recentelijk een liedprogramma met pianist Daan Boertien. Eske volgde lessen en masterclasses bij onder anderen Margreet Honig en Jard van Nes (voor wie zij een beurs ontving van het Willem Mengelberg Fonds). Zij wordt tegenwoordig gecoacht door Manuela Ochakovski.

Leon van Liere (tenor) Leon studeerde klassiek zang bij Frans Huijts aan het Rotterdams Conservatorium, waarna hij zijn opleiding vervolgde bij Raymond Modesti en Brian Masuda. Als oratoriumzanger vertolkte hij soli in onder andere de Matthäus Passion en Johannes Passion van Bach, Messiah van Händel, Die Schöpfung en Die Jahreszeiten van Haydn, het Requiem en diverse missen van Mozart, Elias en Paulus van Mendelssohn, het Requiem van Verdi en Stabat Mater en het Requiem van Dvorak.

Tiemo Wang (bas) Tiemo voelt zich thuis in veel verschillende muziekstijlen, van barok tot hedendaags, en van oratorium tot opera. Zo zingt hij regelmatig met barokgezelschappen zoals de Nederlandse Bachvereniging, Il Gardelino uit België en Vocalconsort Berlin. Hij zong bij de Nationale Opera, de Nederlandse Reisopera en bij De Munt Opera in Brussel. Regelmatig werkt Tiemo mee aan hedendaagse muziektheatervoorstellingen met ensembles zoals Silbersee, Opera2day, slagwerkgroep Den Haag, Calefax en Theater Sonnevand. Eind augustus vertolkte Tiemo de rol van Yevgeni Onegin bij Opera op het Hogeland.

De muzikale leiding:

Elske te Lindert De veelzijdige musicus Elske te Lindert is dirigent, organist en sopraan. Ze studeerde orgel bij Gijs van Schoonhoven en Cor Ardesch, zang bij Maarten Koningsberger en koordirectie bij Ludo Claesen. Elske is cantor-organist en stadsorganist in de Catharinakerk te Doetinchem en geeft regelmatig orgelconcerten. Met haar man Johan van der Linden vormt ze het duo Flor de Tilo (orgel en saxofoon). Als sopraan maakt ze deel uit van het ensemble Il Canto di Rame en wordt ze met enige regelmaat gevraagd als solist. Ze is dirigent van het Deventer Vocaal Ensemble, de Catharinacantorij, Kamerkoor Decamerone en het Monteverdi Kamerkoor Utrecht. (www.elsketelindert.nl)

- Bassen** Paul Beunders, Christiaan Dobma, Kris van Koppen, Bert Korvemaker, Hans Magdelijns, Jurgan van der Ent, Frank van Gerven
- Tenoren** Fokke Bronsema, Fransjan de Waard, Walther Haas, Geert Hoetink, Hanno Smits, Jacob Kroezen*, Victor Pirenne*, Dirk Stemerding*
- Alten** Thea Bruijn, Katja Haijken, Geraldine Klaver, Loes ter Harmsel, Evelien van der Geest, Annet van der Heijden*, Baukje Toren*
- Sopranen** Anja Groot Koerkamp, Rosanne Reitsema, Harmke ten Have, Judith ten Have, Sabien van Harten, Alette Veldhuis, Minke Zeillemaker, Hannelieke Zevenhuijzen
- *extra zangers voor dit concert

Het Deventer Vocaal Ensemble is een actief koor dat meerdere concerten per jaar geeft, workshops volgt, workshops geeft en afwisselend repertoire zingt. Ons koor bestaat uit zo'n vijftig getrainde amateurs die op hoog niveau koormuziek uitvoeren. Vast punt in de jaaragenda is de Matthäus Passion in de Bergkerk, een traditie die het koor twintig jaar geleden gestart is. Veel koorleden zingen ook bij andere koren en projecten. Alle leden ondergaan elke twee jaar een stemtest waardoor de kwaliteit van het koor mede wordt bewaakt.

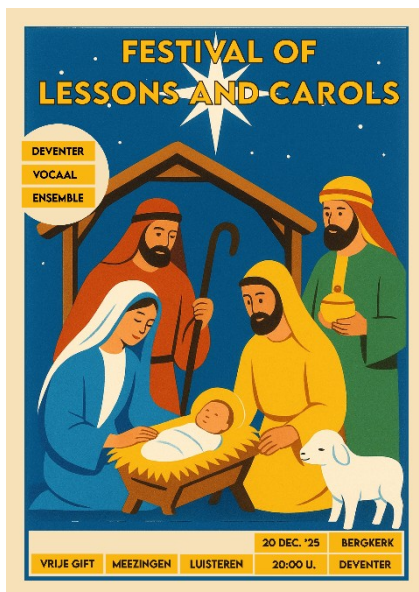
Als je mee wilt zingen: we hebben ruimte voor alten en tenoren.

Tenslotte

We hopen dat u gaat genieten (/genoten heeft) van deze uitvoering van het Requiem van Verdi en danken u voor uw aanwezigheid.

Zien we u binnenkort weer?

- **13-14 December 2025** – Dickens Festijn, Bergkwartier Deventer
- **20 December 2025** – Festival of Lessons and Carols, Bergkerk Deventer
- **Maart 2026** – Twintig jaar Matthäus Passion in de Bergkerk: workshops, lezing, mini uitvoering, Bergkerk, Deventer
- **1-3 April 2026** – Matthäus Passion Deventer, Bergkerk
- **Voorjaar 2026** – Concert tijdens tentoonstelling “Alsof er niets is gebeurd” van Rob Ruimers in de Bergkerk met o.a. “Hedera” van Kate Moore

Zullen we vrienden worden?

Wilt u ons financieel steunen bij onze toekomstige projecten? Producties als deze kosten veel geld, hierbij kunnen we uw hulp goed gebruiken.

Het Deventer Vocaal Ensemble wordt jaarlijks ondersteund door donaties van de ‘vrienden van het DVE’. Spreek ons vooral aan, we helpen u graag verder.

VRIENDEN

DEVENTER

VOCAAL

ENSEMBLE

Wilt u of uw bedrijf ons sponsoren?

Voor grote producties zoals deze werven wij altijd actief sponsors. Uiteraard kennen wij niet iedereen, maar misschien bent juist u wel degene die ons wil ondersteunen!

DEVENTER

VOCAAL

ENSEMBLE